

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง 2) สร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง และ 3) ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตประชากร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 – 69 ปี ในเขตภาคกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบประเด็นการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สามารถสรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมฯ จากการสอบถาม ปรากฏ ดังนี้

1.1. ผลการศึกษาสภาพการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ

1.1.1 การประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคืออาชีพเกษตรกร ชวนา ไร่สวน และค้าขาย ตามลำดับ มีบางส่วนประกอบอาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 5,000 บาท มีเงินออมต่อเดือนต่ำกว่า 500 บาท และมีรายจ่ายครอบครัวต่อเดือน (ไม่รวมหนี้สิน) 1,000 – 5,000 บาท

1.1.2 ด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ได้แก่ ความดันโลหิตสูง/ต่ำ รองลงมาคือ เบาหวานและโรคปวดเข่า ปวดหลัง ซึ่งโรคประจำตัวที่เป็นไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ

1.1.3 ด้านคุณภาพชีวิต

ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย พบว่า ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี ที่อยู่อาศัยที่ดี สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดี

1.1.4 การส่งเสริมประกอบอาชีพจากหน่วยงาน

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และหน่วยงานที่ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ คือ กศน.ตำบล มากที่สุด รองลงไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุขตำบล และ เกษตรตำบล ตามลำดับ สำหรับสิ่งที่ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมประกอบอาชีพ ได้แก่ การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ มากที่สุด รองลงไป ได้แก่ การให้คำปรึกษาในการประกอบอาชีพ ทุนในการประกอบอาชีพ และ เงินกู้ยืมจากหน่วยงาน ตามลำดับ

1.1.5 สิ่งที่ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมเพื่อประกอบอาชีพจากหน่วยงาน

ผู้สูงอายุได้รับการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ มากที่สุด รองลงไป ได้แก่ การให้คำปรึกษาในการประกอบอาชีพ ทุนในการประกอบอาชีพ และ เงินกู้ยืมจากหน่วยงาน ตามลำดับ

1.2 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

1.2.1 ผลการศึกษาปัญหาในการประกอบอาชีพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านความพร้อมทางร่างกายมากที่สุด รองลงไปเป็นปัญหาด้านเครื่องมือ/อุปกรณ์สำหรับประกอบอาชีพ แห้งทำกิน เงินลงทุนในการประกอบอาชีพ

1.2.2 ผลการศึกษาความต้องการการส่งเสริมอาชีพ

ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพ 2 ประเด็น คือ ต้องการประกอบอาชีพเดิมที่เคยทำมาตั้งแต่ช่วงวัยก่อน 60 ปี และต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการประกอบอาชีพใหม่ ผู้สูงอายุมีความต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพใหม่

เป็นอันดับแรก รองลงไป ได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพใหม่ แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของอาชีพใหม่ และ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการประกอบอาชีพใหม่ นอกจากนี้ มีผู้สูงอายุที่ไม่ต้องการประกอบอาชีพแล้วในช่วงวัยที่มีอายุเกิน 60 ปีแล้ว และมีผู้สูงอายุยังตัดสินใจว่าจะประกอบอาชีพในช่วงอายุเกิน 60 ปี

1.3 ผลการศึกษาสภาพ/เงื่อนไขการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ

1.3.1 ผลการศึกษาสภาพ/เงื่อนไขการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ

1) ผลจากการศึกษารายละเอียดสภาพ/เงื่อนไขของการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม จากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ง) สรุปเป็นรายด้านของปัจจัยเงื่อนไขของการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลางมีดังนี้

1.1) ลักษณะอาชีพ (1) งานเกี่ยวกับการตัดเย็บ (2) งานที่ไม่ต้องรับผิดชอบมาก และ (3) งานที่ต้องใช้ความชำนาญ

1.2) คุณลักษณะที่ดีต่ออาชีพ (1) มีความชำนาญในอาชีพ (2) มีความพร้อมทางด้านร่างกาย และ (3) มีใจรักในงานอาชีพ

1.3) รายได้ โดยประมาณ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน

1.4) เงื่อนไขการประกอบอาชีพ (1) ส่งเสริมเงินทุนในลักษณะกู้ยืม (2) จ้างทำงานเป็นรายวัน และ (3) เวลาทำงานสามารถยืดหยุ่นได้

2) ผลจากการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเงื่อนไขของการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปตาม 4 ประเด็นในการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ปัจจัยที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุที่มีอายุในช่วง 60 – 69 ปี

2.1.1 ลักษณะส่วนบุคคล (1) เป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว และ/หรือลดภาระการพึ่งพิงของครอบครัว (2) มีความสามารถในการพึ่งตนเอง (3) มีเจตคติการทำงานแสดงถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ

2.1.2 ลักษณะอาชีพ (1) งานที่ไม่ต้องใช้กำลังแรงงานสูง หรือควรมีเครื่องทุ่นแรง (2) ไม่ควรทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมง (3) เน้นงานที่เป็นขั้นเป็นตอน มีความซับซ้อนน้อย มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาในการเรียนรู้ ไม่ต้องอาศัยในการจดจำมากนัก

2.1.3 ชั่วโมงการทำงาน ทำงานไม่เกิน 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2.1.4 จำนวนวันที่ทำงาน การต้องทำงานติดต่อกันเป็นเวลานานเกินไป ทำให้สุขภาพผู้สูงอายุทรุดโทรมเร็ว

2.2 วิธีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุตัดสินใจประกอบอาชีพในช่วงอายุ 60 – 69 ปี

(1) ผู้สูงอายุสามารถกำหนดประเภทของงานและช่วงเวลาทำงานได้ (2) เน้นการใช้ประสบการณ์ ทักษะ ที่สะสมอยู่ในตัวผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ (3) แนวทางการสนับสนุนเพื่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ ได้แก่ สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มผลิต ส่งเสริมให้มีตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และ หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพในระดับสูงขึ้นเพื่อเพิ่มมูลค่า

2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุที่สามารถประกอบอาชีพในช่วงอายุ 60 – 69 ปี

คุณสมบัติที่จำเป็น 12 ประการ คือ 1) มีแรงจูงใจ 2) มีความคิดริเริ่ม 3) รู้จักถอยเพื่อที่จะสู้ 4) มีความสามารถที่จะทำอะไรให้ได้ดี 5) มีความอดทน 6) มีความเชื่อมั่นในตนเอง 7) มีความมั่นคงทางอารมณ์ 8) มีความสามารถในการเข้ากับผู้อื่น 9) มีความไวในความเข้าใจและวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ 10) มีความละเอียด 11) มีความสามารถในการเขียนและพูด 12) มีร่างกายและแรงใจ

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

(1) กระทรวงแรงงาน (2) กระทรวงศึกษาธิการ (3) กระทรวงมหาดไทย (4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (5) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

2.1 ผลการสร้างรูปแบบ

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3) พิจารณานหน่วยงานในการส่งเสริมอาชีพ 4) ดำเนินการส่งเสริมอาชีพ 5) ประเมินผลการส่งเสริมอาชีพ 6) ชี้แจงการใช้รูปแบบ 7) ปัจจัยเงื่อนไขการใช้รูปแบบ และ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยและสำรวจความต้องการอาชีพ ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการส่งเสริมอาชีพ ขั้นตอนที่ 3 สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานให้การส่งเสริมอาชีพ และ ขั้นตอนที่ 4 ส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม

2.2 ผลการรับรองรูปแบบ

ผลการรับรองรูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลางโดยการประเมินผู้ทรงคุณวุฒิ (ภาคผนวก ข) จำนวน 7 คน ในภาพรวมรูปแบบมี 1) ความถูกต้อง ครบคลุม 2) ความเหมาะสม 3) ความเป็นไปได้ และ 4) ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

3.1 ผลการศึกษาการทดลองใช้รูปแบบ

1) ผลการจัดฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ เรื่อง การทำพวงกุญแจรูปแบบเสื้อ

จากการจัดฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ เรื่อง การทำพวงกุญแจรูปแบบเสื้อ พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ เรื่อง การทำพวงกุญแจรูปแบบเสื้อ อยู่ในระดับมาก โดยหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้าน

วิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านคุณภาพการให้บริการ และด้านการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมากและความรู้ และทักษะในเรื่องการฝึกอบรม ก่อนฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้น

2) ผลการจัดฝึกอบรมส่งเสริมความรู้ เรื่อง การตลาดและขายสินค้าออนไลน์

จากการจัดฝึกอบรมส่งเสริมความรู้ เรื่อง การตลาดและขายสินค้าออนไลน์ พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมส่งเสริมความรู้ เรื่อง การตลาดและขายสินค้าออนไลน์ อยู่ในระดับมาก โดยหากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการอยู่ในระดับมาก ด้านคุณภาพการให้บริการ และด้านการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก และความรู้และทักษะในเรื่องการฝึกอบรม ก่อนฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้น

การตัดสินใจของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพที่ฝึกอบรมนี้สูงสุด คือ เลือกประกอบอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 46.47 รองลงมา คือ ไม่เลือกประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 36.67 เพราะปัญหาสุขภาพ เช่น สายตา ปวดหลัง และมาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเลือกประกอบอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 16.67

3.2 ผลการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบฯ

จากผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง และข้อมูลเชิงคุณภาพของการสนทนา (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งข้อมูลจากผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นปัจจัยเงื่อนไขที่จะส่งความสำเร็จในการใช้รูปแบบส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง โดยแบ่งเป็น 1) ปัจจัยเงื่อนไขภายใน และ ปัจจัยเงื่อนไขภายนอก ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยเงื่อนไขภายในของการใช้รูปแบบฯ

1. แรงจูงใจของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความต้องการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ (ขั้นตอนที่ 1 ของรูปแบบฯ)
2. การวางแผนการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ (ขั้นตอนที่ 2 ของรูปแบบฯ)
3. ทุนสำหรับส่งเสริมอาชีพ
4. เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ สื่อสังคม (Facebook LINE E-Mail)

ปัจจัยเงื่อนไขภายนอกของการใช้รูปแบบฯ

1. การประสานงานหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (ขั้นตอนที่ 3 ของรูปแบบฯ)
2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ใช้รูปแบบการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ขั้นตอนที่ 2 และ ขั้น 4 ของรูปแบบฯ)

2. อภิปรายผล

2.1 ผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

จากผลการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-69 ปี ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท มีเงินออมต่อเดือนต่ำกว่า 500 บาทและมีรายจ่ายครอบครัวต่อเดือน (ไม่รวมหนี้สิน) 1,000 – 5,000 บาท ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวแต่เป็นไม่ใช่อุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับรายงานวิจัยของนภาพร ชโยวรรณและมาลินี วงษ์สิทธิ์ (2532) ได้ศึกษาสภาวะเศรษฐกิจและรายได้ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมักประสบปัญหาเกี่ยวกับการเงิน ร้อยละ 39 รองลงมา คือ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ร้อยละ 34 และปัญหาสุขภาพจิต ร้อยละ 13 สำหรับปัญหาในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ คือ ความพร้อมทางร่างกายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานการวิจัยของสุทธิชัย จิตะพันธ์กุลและคณะ (2542) ได้ศึกษาสภาพปัญหาด้านสุขภาพและภาวะทุพพลภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ปัญหาด้านสุขภาพประสบอยู่ ก็คือ กลุ่มโรคไม่ติดต่อ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ซึ่งโรคดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2.2 ผลจากการสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

ผลการสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ 2) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3) พิจารณานโยบายในการส่งเสริมอาชีพ 4) ดำเนินการส่งเสริมอาชีพ 5) ประเมินผลการส่งเสริมอาชีพ 6) ชี้แจงการใช้รูปแบบ 7) ปัจจัยเงื่อนไขการใช้รูปแบบ และ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยและสำรวจความต้องการอาชีพ ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการส่งเสริมอาชีพ ขั้นตอนที่ 3 สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานให้การส่งเสริมอาชีพ และ ขั้นตอนที่ 4 ส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม ซึ่ง การวางแผน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานให้การส่งเสริมอาชีพและส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม ทั้ง 3 ขั้นตอนที่ดำเนินการต่อจากขั้นตอนที่ 1 คือ การสำรวจความต้องการอาชีพ เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยรูปแบบการส่งเสริมอาชีพของผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2561). ในเรื่องรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ไทร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย ผลการวิจัย รูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ไทร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย มีอยู่ 4 ด้านคือมีอยู่ 4 ด้านคือ 1) รูปแบบการส่งเสริมด้านความรู้และประสบการณ์ในการตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ 2) รูปแบบการส่งเสริมด้านทำเอกสารขอประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน 3) รูปแบบการส่งเสริมด้านการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือ ตลาดประจำตำบล และ 4) รูปแบบการส่งเสริมการอบรมด้านอาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพภายในกลุ่ม เช่น จัดอบรมการทำเห็ดฟาง การทำขนมไทย การทำน้ำยาล้างจาน นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการกำหนดระเบียบแบบแผนที่เป็นรูปธรรม เช่น นำหลักการทางการ บริหาร 4'M มาใช้กำหนดรูปแบบการดำเนินงาน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) คน (Man) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะการรวมกลุ่มอาชีพจะเกิดขึ้นได้ต้อง อาศัยความคิดของคน มีคนเป็นผู้ดำเนินการหรือจัดทำให้เกิดกิจกรรมทางอาชีพหลายรูปแบบ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในกลุ่มอาชีพนั้นๆ 2) เงิน (Money) เป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพอีกชนิดหนึ่งที่ต้องนำประกอบเพื่อให้เกิดการมีอาชีพ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาชีพจะใช้ปริมาณเงินที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่ว่ากลุ่มอาชีพนั้นมีขนาดเล็กหรือใหญ่ 3) วัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) ซึ่งในการผลิตสินค้าต้องอาศัยวัตถุดิบในการผลิต 4) วิธีปฏิบัติงาน (Method) ซึ่งการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการของกลุ่ม อาชีพ ควรมีการวางแผน และควบคุมให้การปฏิบัติงานนั้นมี

ประสิทธิภาพ สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวเบื้องต้นเป็นรูปแบบแนวทางในการนำไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้ มีความเข้มแข็ง สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในครัวเรือน และขยายผลออกไปเป็นธุรกิจได้เป็น อย่างดี และสอดคล้องกับ ทรวงรัตน์ หิรัญอุทก (2553) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลองครักษ์ อำเภอบางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี พบว่า ผู้สูงอายุในเขต อบต.องครักษ์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสวัสดิการภาครัฐ ในด้านสุขภาพอนามัย และ ต้องการช่วยเหลือจากภาครัฐทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การจัดสรรเบี้ยยังชีพในอัตราสูงขึ้น และ ส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีอาชีพเสริม และงานวิจัยของ นราธิป กมลลัมสกุล (2554) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาบางปางกลาง ตำบลตาพระยา อำเภوتاพระยา จังหวัดสระแก้ว ของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสระแก้ว พบว่า ในด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากบุตรหลานของตน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่าย และ ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดหาอาชีพให้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้

ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุได้ประกอบอาชีพ ทำให้เกิดรายได้สามารถนำเงินดังกล่าวไว้ใช้ดำรงชีวิต พึ่งพาตนเอง สอดคล้องกับนราธิป กมลลัมสกุล (2554) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กรณีศึกษาบางปางกลาง ตำบลตาพระยา อำเภوتاพระยา จังหวัดสระแก้ว ของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสระแก้ว พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านเกษตรกรรมและด้านช่าง จะมีคุณภาพชีวิตกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เนื่องจากอาชีพเป็นปัจจัยบ่งชี้สถานะทางเศรษฐกิจของบุคคล

2.3 ผลศึกษาจากการทดลองใช้รูปแบบ

1) ผลการประเมินการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

2.1) ผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ เรื่อง การทำพวงกุญแจรูปแบบเสื้อ

ผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ เรื่อง การทำพวงกุญแจรูปแบบเสื้อ พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ เรื่อง การทำพวงกุญแจรูปแบบเสื้อ อยู่ในระดับมาก โดยหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้าน

กระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านคุณภาพการให้บริการ และ ด้านการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ พญณินท์ เหลืองไพบูลย์ (2530) ได้ศึกษากิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีรูปแบบการจัดกิจกรรม คือ กิจกรรมด้านการเรียนรู้และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ การเรียนรู้ทักษะวิชาชีพ เช่น งานไม้ งานแกะสลัก และ งานหัตถกรรม หรือ กิจกรรมด้านการฝึกหัดอาชีพ ได้แก่ การให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ที่เป็นทักษะวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้จากการทำงาน เช่น ทอผ้า การวาดภาพ การแกะสลัก

2.1) ผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมเสริมความรู้ เรื่อง เรื่อง การตลาดและขายสินค้าออนไลน์

ผลความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมเสริมความรู้ เรื่อง การตลาดและขายสินค้าออนไลน์ พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมของผู้สูงอายุต่อการฝึกอบรมส่งเสริมความรู้ เรื่อง การตลาดและขายสินค้าออนไลน์ อยู่ในระดับมาก โดยหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการอยู่ในระดับมาก ด้านคุณภาพการให้บริการ และด้านการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ความรู้และทักษะในเรื่องการฝึกอบรม ก่อนฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้น

การตัดสินใจของผู้สูงอายุนำความรู้ไปใช้สำหรับการตลาดและขายสินค้าออนไลน์สูงสุด คือ เลือกประกอบอาชีพเสริม รองลงมา คือ ไม่เลือกประกอบอาชีพ เพราะปัญหาสุขภาพ เช่น สายตา ปวดหลัง รองลงมาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเลือกประกอบอาชีพเสริม

2.3 ผลศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพ/เงื่อนไขการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุและการทดลองใช้รูปแบบ ผู้วิจัยจึงกำหนดปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ที่จะส่งความสำเร็จในการใช้รูปแบบดังกล่าว โดยแบ่งเป็น 1) ปัจจัยเงื่อนไขภายใน และ ปัจจัยเงื่อนไขภายนอก ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยเงื่อนไขภายในของการใช้รูปแบบฯ

1. แรงจูงใจของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความต้องการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ

2. การวางแผนการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ

3. ทุนสำหรับส่งเสริมอาชีพ

4. เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ สื่อสังคม

(Facebook LINE E-Mail)

ปัจจัยเงื่อนไขภายนอกของการใช้รูปแบบฯ

1. การประสานงานหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ใช้รูปแบบการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

จากการกำหนดรายละเอียดในปัจจัยเงื่อนไขภายในของการใช้รูปแบบฯ และปัจจัยเงื่อนไขภายนอกของการใช้รูปแบบฯ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ทำให้การส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ซึ่งชุมชนและการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญสอดคล้องกับ Sewatam (1999) กล่าวถึงความเป็นชุมชนว่า ชุมชนจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนและเครือข่ายที่กว้างขวาง กิจกรรมที่สร้างขึ้นเป็นการสร้างความเป็นชุมชนในรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยุติธรรมและเครือข่ายที่กว้างขวางมากกว่าในอดีต เพื่อสอดคล้องกับ กระแสการพัฒนาในปัจจุบันที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย หรือเพื่อรู้เท่าทันการเชื่อมโยง เครือข่ายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไร้พรมแดน และ Puengkij, N. et al (2016) พบว่า สภาพการดำเนินงานการส่งเสริมอาชีพที่มีค่าเฉลี่ยสูงรวม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกฎระเบียบ ด้านผู้นำกลุ่มอาชีพ ด้านสวัสดิการสมาชิกและชุมชน ด้านการเงิน และบัญชี ด้านการวางแผนการดำเนินงานตามลำดับ ส่วนสภาพการดำเนินงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย รวมมี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิกกลุ่มอาชีพ ด้านคุณภาพสินค้าหรือการบริการของกลุ่มอาชีพ ด้านการบริหารการตลาดเท่ากับด้านการจัดการความรู้และข้อมูลและด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ตามลำดับ

และในส่วนของการวางแผนการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ และทุนสำหรับส่งเสริมอาชีพ เป็นปัจจัยเงื่อนไขภายในของการใช้รูปแบบฯ ที่มีสำคัญให้การดำเนินการตามรูปแบบการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมสามัญ (อ่างใน ทวีพร ปรีชา, 2554

: 37) และ นิภาพรรณ งามวิทยาพงศ (2555) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญก่อนเริ่มการประกอบอาชีพอิสระ 1) ปัจจัยแรก คือ ทุน 2) ปัจจัยที่สอง คือ ความรู้ ในงานอาชีพ 3) ปัจจัยที่สาม คือ การจัดการในการบริหารงานเกี่ยวกับอาชีพของตนเอง 4) ปัจจัยที่สี่ คือ การตลาด และ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทยา อิทธิชินบัญชา (2559) ที่ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษเพื่อขับเคลื่อนในการนำไปสู่ความสำเร็จ (Success Model) จะใช้ PINS Model หรือโมเดลเข้มหมุด ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P) ด้านความสนใจ ความถนัดของผู้สูงอายุ และผลประโยชน์ที่จะได้รับ (Interest: I) ด้านการสร้าง เครือข่าย (Network: N) และด้านการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชน (Support: S)

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ซึ่งเป็นการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับหน่วยงานภาครัฐเพียง 1 หน่วยงาน ดังนั้นจึงควรนำรูปแบบนี้ไปใช้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรอิสระ ที่มีภาระหน้าที่หลักในการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่รับผิดชอบและควรประสานความร่วมมือในฐานะการเป็นเครือข่ายส่งเสริมการประกอบอาชีพร่วมกัน เพื่อวางแผนการใช้งบประมาณ เครื่องมือ/อุปกรณ์การฝึกอาชีพ วิทยากร สถานที่ และอื่นๆ ร่วมกัน ทำให้การใช้รูปแบบการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น

3.1.2 จากผลการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ทำให้ได้ปัจจัยเงื่อนไขภายในของการใช้รูปแบบฯ ได้แก่ แรงจูงใจของผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ การวางแผนการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ทุนสำหรับส่งเสริมอาชีพ และ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ และปัจจัยเงื่อนไขภายนอก ได้แก่ การประสานงานกับหน่วยงานที่พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ใช้รูปแบบการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบฯดังกล่าวสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลางเท่านั้น ดังนั้นจึงควรศึกษา

ผู้สูงอายุในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อความสมบูรณ์ของปัจจัยเงื่อนไขของการใช้รูปแบบส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ และจะเพิ่มโอกาสให้เกิดประสบความสำเร็จในการส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุสำหรับภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 ควรมีการศึกษารูปแบบภาคีเครือข่ายส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ

